

ВІДГУК

офіційного оппонента
на дисертаційну роботу

«НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ І ЗОВНІШНІ ВПЛИВИ В АРХІТЕКТУРІ ХРАМОВОГО КОМПЛЕКСУ ДУНЬХУАНА (IV-XIV СТ.)»

здобувача ступеня доктора філософії

Ван Шижу

з галузі знань 19 – Архітектура та будівництво
за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування

Ознайомлення з дисертацією Ван Шижу «Національна ідентичність і зовнішні впливи в архітектурі храмового комплексу Дуньхуана (IV- XIV ст.)» довело актуальність вибраної нею теми дослідження, засвідчило аргументованість положень та висновків, наукової новизни, практичного значення, а також дозволило оцінити науковий рівень дисертації.

Актуальність теми дисертації.

Актуальність теми дисертації Ван Шижу визначається унікальністю тисячолітнього храмового комплексу Дуньхуана, який налічує кілька сотен печерних святилищ, повністю вкритих стінописами і прикрашених скульптурою.

Попри те, що Дуньхуан як об'єкт Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО детально досліджений багатьма китайськими і зарубіжними вченими, оскільки це грандіозний за масштабами комплекс, він постійно відкриває можливості нових напрямків досліджень, Свідченням цього є і представлена дисертація.

Об'єктом дослідження є храмовий комплекс Дуньхуана.

Предметом дослідження є національна ідентичність і зовнішні впливи в архітектурі храмового комплексу Дуньхуана.

Межі дослідження: хронологічні – з IV до XIV століття, територіальні – Китай, Дуньхуан.

Мета дослідження полягає в виявленні національної ідентичності і зовнішніх впливів в архітектурі храмового комплексу Дуньхуана IV-XIV ст.

Завдання дослідження полягають в наступному:

- ознайомитись з джерельною базою і провести натурні обстеження для визначення специфіки процесу розвитку планів, конструкцій і образних концепцій святилищ Дуньхуана на основі поєднання запозичених і місцевих традицій і технік виконання;

- виявити генезу планів і конструктивних схем, аргументувавши поширення певних типів і визначити їх специфіку від династії до династії;

- визначити основні техніки фрескового стінопису і їх витоки та традиційні матеріали;

- проаналізувати композиційні характеристики стінопису з відповідними прийомами;

- аргументувати ступіть регіоналізму в стінописі Дуньхуана;
- проаналізувати модернізацію традицій стінопису Дуньхуана в сучасному китайському мистецтві

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни.

Наукова новизна роботи полягає в наступному:

«Вперше:

- на основі опрацьованих джерел і натурних обстежень визначено специфіку процесу розвитку планів, конструкцій і образної концепції Дуньхуана на основі поєднання запозичених і місцевих традицій і технік виконання;
- виявлено генезу планів і конструктивних схем, аргументувавши поширення певних типів і визначивши їх специфіку від династії до династії;
- проаналізовано використання традицій стінопису Дуньхуана шляхом їх модернізації в сучасному китайському мистецтві.

Удосконалено:

- методичні підходи до визначення основних технік фрескового стінопису, їх витоки та традиційні матеріали;
- аналітичні підходи до композиційних характеристик стінопису з відповідними прийомами;
- дослідження композиційних, морфологічних та семантичних особливостей традиційної китайської архітектури і її своєрідність в провінції Ганьсу.

Отримало подальший розвиток:

- визначення ступеню регіоналізму в стінописі Дуньхуана».

Методологічний інструмент дослідження Ван Шижун застосовує метод натурних обстежень, метод фотофіксації, графо-аналітичний метод, метод визначальних ознак, метод системно-структурного аналізу, метод порівняльного аналізу, експериментальний метод, метод етимологічного (термінологічного) аналізу, метод релігієзнавчого аналізу, метод історичного аналізу і метод математичного аналізу.

Цінність представленої дисертації полягає в тому, що Ван Шижун опрацювала існуючу джерельну базу і провела власні обстеження з фотофіксацією святилищ Дуньхуана.

Дисертація виконана Ван Шижун у Київському національному університеті будівництва і архітектури під керівництвом докт. арх., проф., нострифікованого доктора хабілітованого Юлії Вадимівни Івашко і докт. техн. наук, професора Дениса Олеговича Чернишева.

На основі ознайомлення з текстом дисертації і графічною частиною зроблено висновок, що здобувач повною мірою оволодів методологією наукової діяльності.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності

За своїм змістом дисертаційна робота здобувачки Ван Шижу повністю відповідає восьмому рівню Національної рамки кваліфікацій, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341, що зазначено у п. 5 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Дисертація Ван Шижу є завершеною науковою працею і свідчить про дотримання принципів академічної доброчесності. Дисертація «Національна ідентичність і зовнішні впливи в архітектурі храмового комплексу Дуньхуана (IV- XIV ст.)», є результатом самостійної праці Ван Шижу і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень, що доведено перевіркою на анти плагіат, що використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Зміст дисертації складається з анотацій, словника спеціальних термінів, вступу, чотирьох розділів з висновками до них, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків.

Дисертація «Національна ідентичність і зовнішні впливи в архітектурі храмового комплексу Дуньхуана (IV- XIV ст.)», за змістом відповідає спеціальності 191 – Архітектура та містобудування (галузь знань 19 – Архітектура та будівництво). Обсяг основного тексту - 135 сторінок, 29 ілюстрацій, 34 сторінки списку використаних джерел (205 найменувань), додатки на 5 сторінках. За змістом дисертація «Національна ідентичність і зовнішні впливи в архітектурі храмового комплексу Дуньхуана (IV- XIV ст.)» повністю відповідає спеціальності 191 – Архітектура та містобудування.

У вступі авторка визначила актуальність теми дослідження, об'єкт і предмет дослідження, мету і завдання дослідження, наукову новизну та практичну цінність роботи, а також результати апробації дисертації в статтях і на конференціях.

Перший розділ дисертації «АНАЛІЗ СТАНУ ДОСЛІДЖЕННЯ І ІСТОРИЧНА ПЕРІОДИЗАЦІЯ ПЕЧЕРНОГО ХРАМОВОГО КОМПЛЕКСУ ДУНЬХУАНА» - це власне стан дослідження проблеми. В ньому проведено аналіз існуючих публікацій про храмовий комплекс Дуньхуана і китайську архітектуру в цілому. Також описано періоди формування комплексу Дуньхуана і вплив зовнішніх чинників – політичного, економічного, релігійного, культурного, тощо. Оскільки основну цінність комплексу становить стінопис, надано узагальнюючу характеристику давньокитайського стінопису. Визначено коло малодосліджених і недосліджених аспектів, які розглядатимуться в дисертації.

Другий розділ має назву «МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕЧЕРНИХ ХРАМІВ ДУНЬХУАНА» і традиційний зміст для дисертацій докторів філософії. Власне, в цьому розділі сформульовано методичний апарат

дослідження і вибрані для вирішення задач дослідження методи. В цьому розділі висвітлено аспекти, пов'язані з охороною та реставрацією унікальних святилищ.

Власне, третій і четвертий розділи – це основне дослідження, проведене Ван Шижу. В третьому розділі вона вивчає і систематизує на основі власної класифікації планувально-конструктивні схеми святилищ. Третій розділ «ГЕНЕЗА ПЛАНУВАЛЬНОГО І КОНСТРУКТИВНОГО РІШЕННЯ ПЕЧЕР ДУНЬХУАНА» складається відповідно з таких підрозділів: Типи планів, Типи перекриттів, Генеза планувальних і конструктивних схем на різних періодах. Оскільки за основу дослідження було вибрано нетрадиційні методи визначальних ознак і системно-структурного аналізу, це дозволило створити принципово іншу класифікацію і отримати аргументовані висновки.

Розділ чотири «АНАЛІЗ ЕТАПІВ РОЗВИТКУ ОБРАЗНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ПЕЧЕР ДУНЬХУАНА І ЇХ РЕСТАВРАЦІЯ» - це розділ дисертації, присвячений найбільш унікальній складовій печерних святилищ – стінописам і скульптурі. На основі методів визначальних ознак і системно-структурного аналізу авторка проаналізувала:

- Стінопис печер, його періодизацію та художньо-образні характеристики,
- Скульптуру, її періодизація і художньо-образні характеристики,
- Синтез мистецтв як основу образної концепції печер Дуньхуана і вплив стінопису комплексу Дуньхуана на сучасне мистецтво,
- Методики збереження і реставрації стінопису Китаю і іноземний досвід реставрації фресок.

Серед загальних висновків визначу найбільш новаторські, важливі для подальшого дослідження комплексу Дуньхуана:

1. Вперше на основі методів визначальних ознак і системно-структурного аналізу створено класифікацію основних типів і підтипів планів 309 основних святилищ. Першою визначальною ознакою вибрано геометрію форм, другою визначальною ознакою на основі першої – ступінь поширення певних форм. На їх основі було визначено три групи планів: найбільш поширені, середньо поширені і нетипові мало поширені.

2. . Вперше визначено неспівпадіння в періодах генези планів, стінопису і скульптури. Так, в скульптурі: 1 етап – період розвитку (Північна Вей, Західна Вей, Північна Чжоу (близько 150 років), 2 етап – період розквіту (Суй, Тан) (близько 300 років), 3 етап – період занепаду (П'яти династій, Північна Сун, Си Ся і Юань (близько 460 років). В стінописі: 1 етап – ранній (Північна Лян, Північна Вей, Західна Вей, Північна Чжоу) (близько 180 років), 2 етап – період розквіту і початку занепаду (Суй, Тан, епоха П'яти династій, Північна Сун) (546 років), 3 етап – період запозичень (Си Ся, Юань) (330 років). Отже, тривалість раннього етапу для стінопису і скульптури практично співпадає по тривалості, в скульптурі другий етап – це лише розквіт, в стінописі – і занепад, він довший, в скульптурі третій етап – це занепад, який відзначився практичним зникненням скульптури як жанру, натомість в стінописі третій

період іноземного панування – це не зникнення жанру, а просто його трансформація.

3. Проведений аналіз кількості печер на різних періодах і генези декорування печерних святилищ Дуньхуана довів, що розвиток планування, конструктивних схем, декорування фресками і скульптурою відбувався в бік ускладнення і урізноманітнення до того часу, поки в державі не почалися негативні політичні і економічні процеси, а подальше панування іноземних монгольських династій по-різному позначилось на скульптурі і стінописі, якщо стінопис почав відроджуватись, хоч і на запозичених засадах в поєднанні з місцевими традиціями, то скульптура остаточно досить швидко занепала і кількість типів планів на пізньому періоді так і не урізноманітнілась.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Мова та стиль викладення результатів

Дисертаційна робота написана українською мовою. Зміст викладений логічно, грамотно, зрозумілою науковою мовою з правильним використанням специфічної термінології.

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи

Результати дисертації були опубліковані в 13 наукових працях: в фахових наукових виданнях України – 5 статей, з них 1 у співавторстві, в іноземних фахових виданнях – 4 статті, 4 тези наукових доповідей.

Результати досліджень, які викладені в дисертації, були представлені на 8 наукових конференціях, з них 6 – міжнародних, 2 – загальноукраїнські.

Це засвідчує, що наукові результати, викладені в дисертаційній роботі, повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувача та відповідають вимогам п. 8-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Недоліки, зауваження, дискусійні питання до дисертаційної роботи.

1. В дисертації варто було б надати окрему таблицю існуючих класифікацій типів планів і перекриттів, поряд з класифікацією, розробленою Ван Шижу. Це наочно продемонструвало б ті спірні аспекти, які є в класифікаціях інших авторів.

2. Досить важко сприймаються аналітичні таблиці з великою кількістю дрібних зображень. Вони доцільні в монографії великого формату, а в дисертації їх варто було б укрупнити, можливо, зменшивши кількість зображень чи укрупнивши періоди.

3. В четвертому розділі детально описується реставраційний досвід фресок Дуньхуана, але немає авторських узагальнень чи оцінок їх

ефективності. На майбутнє авторці треба доповнити цей підрозділ своїми фотографіями і надати оцінку ефективності таких заходів.

Водночас ці зауваження не зменшують значення дисертації, яка є важливою для Китаю, і не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Висновок про дисертаційну роботу

Вважаю, що дисертаційна робота здобувача ступеня доктора філософії Ван Шижу на тему «Національна ідентичність і зовнішні впливи в архітектурі храмового комплексу Дуньхуана (IV- XIV ст.)», виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим науковим дослідженням, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв'язує наукове завдання, що має істотне значення для галузі знань 19 – Архітектура та будівництво за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування.

Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п. 29 Постанови Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» від 23 березня 2016 р. №261 зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМ №283 від 03.04.2019 р. та №502 від 19.05.2023 р., а також п. 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Здобувач Ван Шижу заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 19 – Архітектура та будівництво за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування.

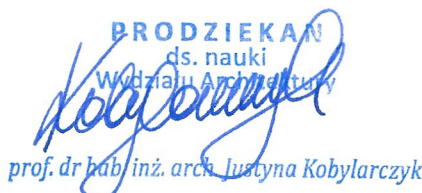
Офіційний опонент:

Доктор архітектури в дисципліні
науковій Архітектура і урбаністика
професор, професор
кафедри історії архітектури і
реставрації пам'яток
Краківської політехніки
ім.Т.Косцюшко

Д.Кушнеж-Крупа

Підпис доктора архітектури, професора Д. Кушнеж-Крупа засвідчую

PRODZIEKAN
ds. nauki
Wydziału Architektury
prof. dr hab. inż. arch. Justyna Kobylarczyk